

KLIIMAMINISTEERIUM

Kaasrahastanud
Euroopa Liit

Veemajanduskava 2015–2021:
meetmeprogramm Viru
alamvesikonnas – ülevaade,
rakendatuse analüüs ning projekti
LIFE IP CleanEST kaasatus

Tallinn 2023

Sisukord

Lühendid.....	4
Sissejuhatus	5
Summary	6
1. Ülevaade Põhja ja pinnaveekogumite meetmetest ja nende rakendatusest perioodil 2015 -2021	7
1.1. Ülevaade Viru alamvesikonnast.....	7
1.2. Ülevaade Viru alamvesikonna põhja ja pinnaveemeetmetest ja rakendajatest.....	8
1.3. Ülevaade Viru AVK MP meetmete rakendatusest perioodil 2015-2021	12
1.3.1. Rakendatuse ülevaade pinna- ja põhjaveekogumite vaates	12
1.3.2. Põhja – ja pinnaveekogumite meetmete rakendatuse ülevaade meetme liigi kaupa	14
1.3.3. Viru AVK põhja- ja pinnaveekogumite rakendatuse ülevaade maakonniti	15
2. Ülevaade LIFE IP CleanEST haaratud meetmetest ja nende rakendatusest	17
2.1. Ülevaade projekti seosest veemajanduskavaga	17
2.2. Ülevaade projekti LIFE IP CleanEST haaratud meetmetest	17
2.2.1. Projekti tegevustesse haaratud Viru AVK meetmed	17
2.2.2. Projekti tegevustesse hõlmatud Viru AVK meetmed põhja- ja pinnavee kogumite vaates.....	19
2.2.3. Projekti tegevustesse hõlmatud Viru AVK meetmed maakondade vaates.....	20
2.2.4. Projekti LIFE IP CleanEST hõlmatud meetmed liigiti	21
2.3. Ülevaade projekti LIFE IP CleanEST haaratud meetmete rakendatusest.....	22
2.3.1. LIFE IP CleanEST projekti hõlmatud meetmete rakendus pinna- ja põhjaveekogumites.	23
2.3.2. LIFE IP CleanEST projekti hõlmatud meetmete rakendus meetme liigiti.....	24
2.3.3. LIFE IP CleanEST projekti hõlmatud meetmete rakendus projekti tegevuste vaates.....	24
2.3.4. LIFE IP CleanEST projekti hõlmatud meetmete rakendus maakondade lõikes	25
2.4. Kommunikatsioonitegevused	26
2.5. Institutsionaalse suutlikkuse suurendamise strateegia	27
2.6. Tugiteenused	27
3. Täiendavate vahendite allikad ja summad.....	29
3.1. Ülevaade kaasnevatest projektidest.....	29
3.1.1. Jääkreostusobjektide ohutustamine	29
3.1.2. Kohtkäitlus.....	30
3.1.3. Rändetakistused	30
3.1.4. Põhjaveeprojektid	30
3.1.1 Muud veekvaliteedi uuringud	30
3.1.2 LIFE IP CleanESTist väljakasvanud kaasneva projekti algatus.....	30

3.2	LIFE IP CleanEST projekti kaasnevad projektide täpsem informatsioon.....	31
4.	Järeldused ja soovitused	32
	Kokkuvõte.....	33

Lühendid

AVK - Alamvesikond

ETAG - Eesti Teadusagentuur

KeA - Keskkonnaamet

KeM - Keskkonnaministeerium

KIK – Keskkonnainvesteeringute Keskus

KKI – Keskkonnainspeksioon

KOV – Kohalik omavalitsus

MeM - Maaeluministeerium

MP - Meetmeprogramm

PMA - Põllumajandus- ja Toiduamet

RMK - Riigimetsa Majandamise Keskus

VMK - Veemajanduskava

ÜF - Ühtekuuluvusfond

Sissejuhatus

LIFE IP CleanEST projekti eesmärk on tugevdada ja toetada veemajanduskava meetmete rakendamist, eriti Ida-Eesti vesikonnas. VMK on keskne vahend Eesti veemajanduse ja keskkonnakaitse eesmärkide saavutamisel.

Projekti raames keskendutakse mitmele olulisele valdkonnale, mis on seotud VMK meetmete rakendamisega, sealhulgas nõustamine, teabe levitamine, ressursside mobiliseerimine ja keskkonnamõju hindamine. Need tegevused on suunatud nii kohalikele omavalitsustele, kodanikuühendustele kui ka teistele osapooltele, kes osalevad VMK meetmete igapäevases elluviimises.

Veemajanduskava eesmärkide saavutamist toetab meetmeprogramm koos oma meetmetega. Veemajanduskavadega esitatakse ka vesikonna veeseireprogramm, mille alusel saab hinnata pinna- ja põhjavee seisundi muutmist ehk veemajanduskava eesmärkide saavutamist. Vesikonna veeseireprogramm koostatakse veemajanduskava kehtivuse ajaks. Jõgede, järvede, rannikuvee ja põhjavee vähemalt hea ehk võimalikult looduslähedase seisundi saavutamiseks ning säästvaks veekasutuseks koostatakse Eestis alates 2009. aastast veemajanduskavad.

Keskkonnaamet koostab veeseaduse § 52 lg 3 alusel veemajanduskava meetmeprogrammi rakendamiseks iga vesikonna kohta meetmeprogrammi rakendamise tegevuskava. Tegevuskava koostatakse kaheaastaste perioodide kaupa ja selle alusel koostatakse ning esitatakse veemajanduskomisjonile meetmeprogrammi rakendamise ülevaade. Ülevaated kahe aastaste tegevuskava perioodide kaupa ja kogu veemajanduskava perioodi kohta on kättesaadavad Keskkonnaameti kodulehel¹:

Ülevaate andmiseks kogub ja koondab Keskkonnaamet meetmeprogrammi rakendajatelt info meetmete rakendatuse kohta: Rakendatuse info sisaldab meetme tegelik rakendaja, meetme staatus (rakendatud, edasi lükatud, info puudub, peatatud, pooleli, meede pole vajalik), meetme rakendamise alguse ja lõpu aastad ning selgitused.

Meetmete rakendamise ülevaate koostab Keskkonnaamet saadud teabe põhjal vesikondade üleselt, seega välja ei joonistu meetmete rakendamise staatused vesikondade kaupa.

Selleks, et hinnata Viru alamvesikonna meetmete rakendatust ja LIFE IP CleanEST projekti või kaasnevate projektide rolli meetmete rakendamise edukusel, kasutatakse Keskkonnaameti poolt varem koondatud andmeid ja analüüsitakse meetmete rakendatust Viru alamvesikonnas.

Selles raportis uurime lähemalt LIFE IP CleanEST projekti rolli ja tegevusi, mis on suunatud VMK meetmete tõhusale rakendamisele, ning analüüsime, kuidas see projekt aitab kaasa Eesti veemajanduse ja keskkonnakaitse eesmärkide saavutamisele ning veekeskkonna kvaliteedi säilitamisele ja kaitsele.

Summary

This report provides an overview of the implementation of River Basin Management Plans (RBMP) and measures in Estonia during the period 2015-2021, with a specific focus on the Viru sub-basin and the LIFE IP CleanEST project. RBMP are designed to improve the state of the aquatic environment and promote sustainable water use, and their implementation is monitored by the Estonian Environmental Agency.

In summary, in the Viru sub-basin, approximately 67% of surface water and groundwater measures were implemented during this period, with the LIFE IP CleanEST project covering 68% of these measures. When it comes to surface water measures, the project achieved some success, but for groundwater measures, its advantage was not as clear. Overall, 9% of all measures in the Viru sub-basin remained unimplemented, and 11% of measures covered by the LIFE IP CleanEST project were not carried out.

A mid-term assessment of the measure program implementation indicated that the implementation of previous measures was generally successful. However, it emphasized the need to better target activities towards water bodies that require improvement. It was also noted that Estonia's administrative capacity and financial resources may not allow for effective planning of measures and reducing environmental impacts.

Assessing the actual impact of implemented measures on the environment is challenging and requires monitoring over an extended period since the effects may manifest gradually. During the project, several challenges were identified, including communication issues between RBMP implementers and the Estonian Ministry of the Environment. There is a need to improve information exchange and enhance understanding among implementers regarding the objectives and obligations associated with the measures.

In conclusion, it is crucial to focus on evaluating the environmental impact of implemented measures and addressing communication challenges to achieve better outcomes in the implementation of RBMP. The results from the previous period show progress, but ongoing efforts are needed to ensure the continued improvement of Estonia's aquatic ecosystems and sustainable water use.

1. Ülevaade Põhja ja pinnaveekogumite meetmetest ja nende rakendatusest perioodil 2015–2021

Veemajanduskavaga hõlmataavad vesikonnad ning alamvesikonnad nimetab ja vesikondade veemajanduskavad kinnitab Vabariigi Valitsus. Pinna- ja põhjavee kasutamist ja kaitset kavandatakse ning korraldatakse valgala põhjal vesikondade kaupa, arvestades veekogude valgalade hüdrooloogilisi piire. Eesti on jaotatud kolme veeseadusega määratud vesikonda: Ida-Eesti vesikond, Lääne-Eesti vesikond ja Koiva vesikond.

Veemajandusperioodi 2015–2021 meetmeprogrammi järgi kavandati Ida-Eesti vesikonnas pinnaveele 17 vesikonnaülest meetet ja 1167 kogumipõhist meetet ning põhjaveele 243 kogumipõhist meetet. Pinnavee osas kavandati 47 põhimeedet, 321 täiendavat meetet ja 796 planeeritud täiendavat meetet, 3 meetme kohta liigitus puudus (meetmed koodiga KE06). Nagu ka esimeses meetmeprogrammis (2009–2015), olid teises meetmeprogrammis (2015–2021) olulisteks reoveepuhastitega seotud meetmed. Erilist tähelepanu pöörati ohtlike ainete heite vähendamisele nende kasutamise kontrolli läbi

Meetmeprogrammi tegevused jagunevad pinna- ja põhjaveega seotud tegevuste vahel. Pinnavesi sisaldab nii maismaa seisu- ja vooluveekogusid kui ka rannikumere osi.

Vastavalt rakendusvaldkonnale jagunevad meetmeprogrammis toodud meetmed:

- administratiivseteks (loastamine, järelevalve, õigusraamistik);
- tehnilisteks (ehituslikud, rakenduslikud tegevused);
- nõustavateks (nõustamine, koolitamine);
- uuringuteks (teaduslikud või rakenduslikud uuringud).

1.1. Ülevaade Viru alamvesikonnast

Viru AVK piirkonnas on kokku 78 pinnaveekogu, 8 põhjaveekogu ja 2 rannikuveekogu. 88% pinnaveekogudest on halvas, kehvast või väga kehvast seisundis ning 100% põhjaveekogudest on halvas või ohustatud seisundis.

Viru alamvesikond on üks neljast alamvesikonnast, mis kuulub Ida-Eesti vesikonda. Lisaks Viru alamvesikonnale hõlmab Ida-Eesti vesikond Peipsi, Võrtsjärve ja Pandivere põhjavee alamvesikonda. Viru alamvesikonnas suurimad mõjutajad on tööstusreostus, põllumajandusest tulevad liigsed toitained ja taimekaitsevahendite jäägid, paisud ehk kalade rändetakistused ning puudused reovee kohtkäitlussüsteemides

1.2. Ülevaade Viru alamvesikonna põhja ja pinnaveemeetmetest ja rakendajatest

Viru alamvesikonnas oli 2015-2021 VMK MP-s rakendamiseks 435 pinnavee- ja 185 põhjaveemeedet – kokku 620 meetet (VT TABEL 1).

Tabel 1: 2015-2021 perioodi Veemajanduskava meetmeprogrammi meetmete hulk Viru alamvesikonnas

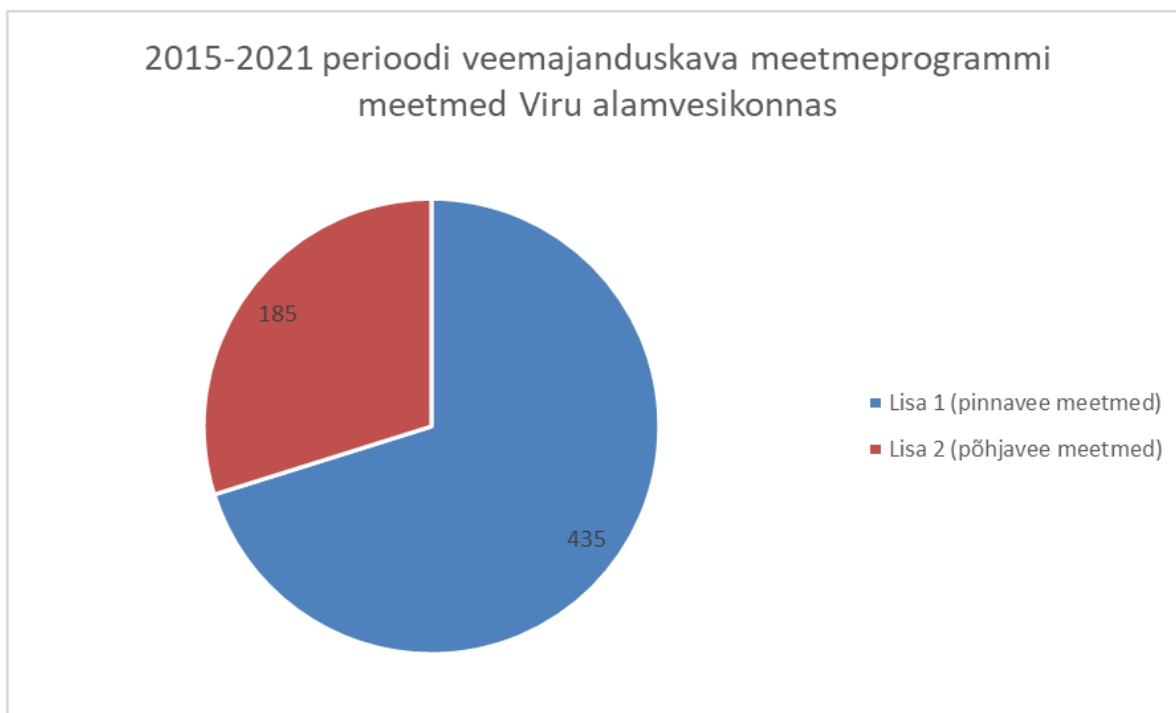
Meetmeprogrammi lisa	Meetmeid kokku
Lisa 1 pinnavee meetmed	435
Lisa 2 põhjavee meetmed	185
Lisa 1 ja lisa 2 meetmeid Viru alamvesikonnas kokku	620

Viru AVK (LIFE IP CleanEST projektiala) piiridesse jäävad endistest¹ põhjaveekogumitest Kambriumi-Vendi Gdovi põhjaveekogum, Kambriumi-Vendi Voronka põhjaveekogum, Ordoviitsiumi-Kambriumi põhjaveekogum Ida-Eestis, Ordoviitsiumi Ida-Viru põhjaveekogum, Ordoviitsiumi Ida-Viru põlevkivibasseini põhjaveekogum, Siluri-Ordoviitsiumi põhjaveekogum Ida-Eesti vesikonnas, Siluri-Ordoviitsiumi Pandivere põhjaveekogum Ida-Eesti vesikonnas ja Kvaternaari Vasavere põhjaveekogum. Nendest kogumitest 3 jäävad osaliselaset Viru alamvesikonna piiridest välja, mistõttu objektipõhiselt või asukohapõhiselt sai osa meetmeid välja arvata. Näiteks S-O_I meede 14 “Hüdroteoloogiline uuring Simuna allikast veeuuringute käigus leitud Imidaclopridi (insektitsiid) leviku ulatuse ja tekke põhjuste väljaselgitamiseks”, mis jääb Peipsi alamvesikonda.

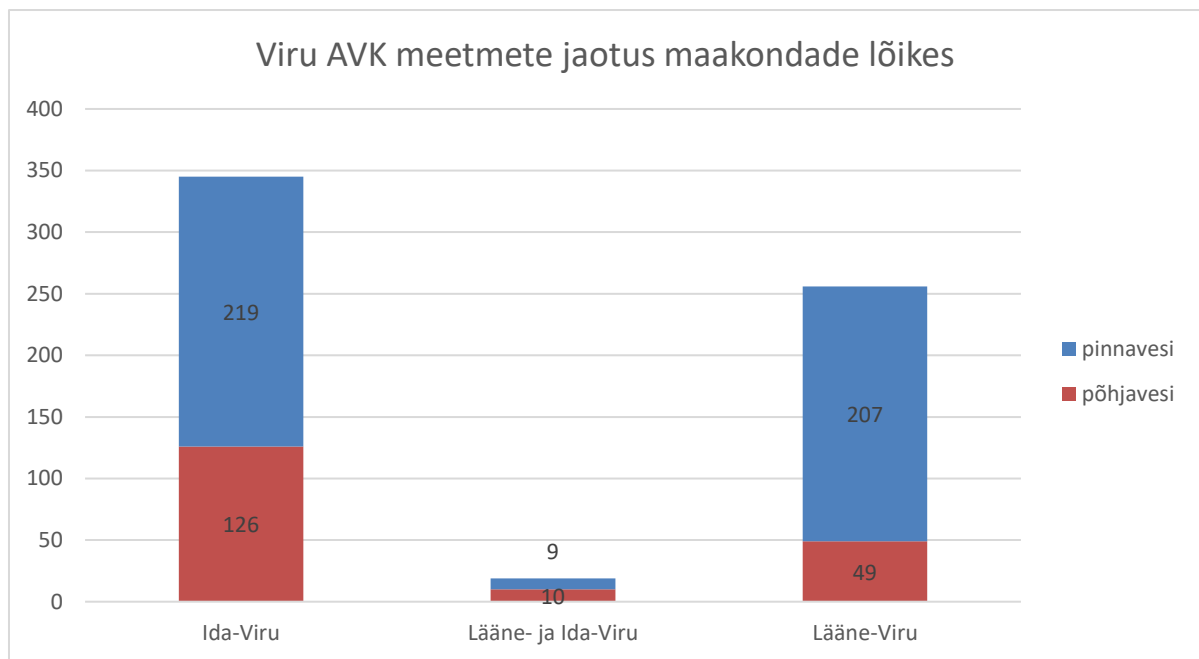
2 Põhjaveekogumite nimekirja ja nende eristamise korda on viimati muudetud 29.06.2022 keskkonnaministri 01.10.2019 määruse nr 48 „Põhjaveekogumite nimekiri ja nende eristamise kord, seisundiklassid ja nende määramise kord, seisundiklassidele vastavad keemilise seisundi määramiseks kasutatavate kvaliteedinäitajate väärtused ja koguselise seisundi määramiseks kasutatavate näitajate tingimused, põhjavett ohustavate saasteainete nimekiri, nende sisalduse läviväärtused põhjaveekogumite kaupa ja kvaliteedi piirväärtused põhjavees ning taustataseme määramise põhimõtted“ redaktsiooniga RT I, 27.06.2022, 18. Nimetatud redaktsiooniga muudeti osade põhjaveekogumite piire või liideti veekogumeid. Käesolevas töös on analüüs teostatud VMK 2015-2021 meetmete rakendatuse hindamiseks kasutades redaktsiooni jõustumiselset põhjaveekogumite jaotust.

Joonis 1: 2015-2021 perioodi VMK MP lisade 1 ja 2 meetmete arv Viru alamvesikonnas rakendamiseks

Viru alamvesikonna meetmetest 345 meedet (so 56% 620st meetmest) oli mõeldud rakendamiseks Ida-Virumaal, 256 meedet (so 41% 620st meetmest) Lääne-Virumaal ja 19 meetme (e 3%) täpset maakonda ei ole võimalik määratleda, kuivõrd meede ei ole suunatud kindlale objektile vaid veekogumil üldiselt rakendamiseks. Käesoleva analüüsi käigus on põhjaveekogumite puhul maakonna määratlusel arvestatud üksnes Viru alamvesikonna piiridega. Ehk kui näiteks endine Ordoviitsiumi-Kambriumi põhjaveekogum Ida-Eestis jäi lisaks Lääne- ja Ida-Viru maakondade territooriumile ka teiste maakondade territooriumile, siis käesolevas töös määratleti siin maakonnaks siiski vaid Viru alamvesikonna piirid ehk Lääne- ja Ida-Viru maakonnad.

Joonis 2 Viru AVK meetmete jaotus Ida- ja Lääne Virumaal

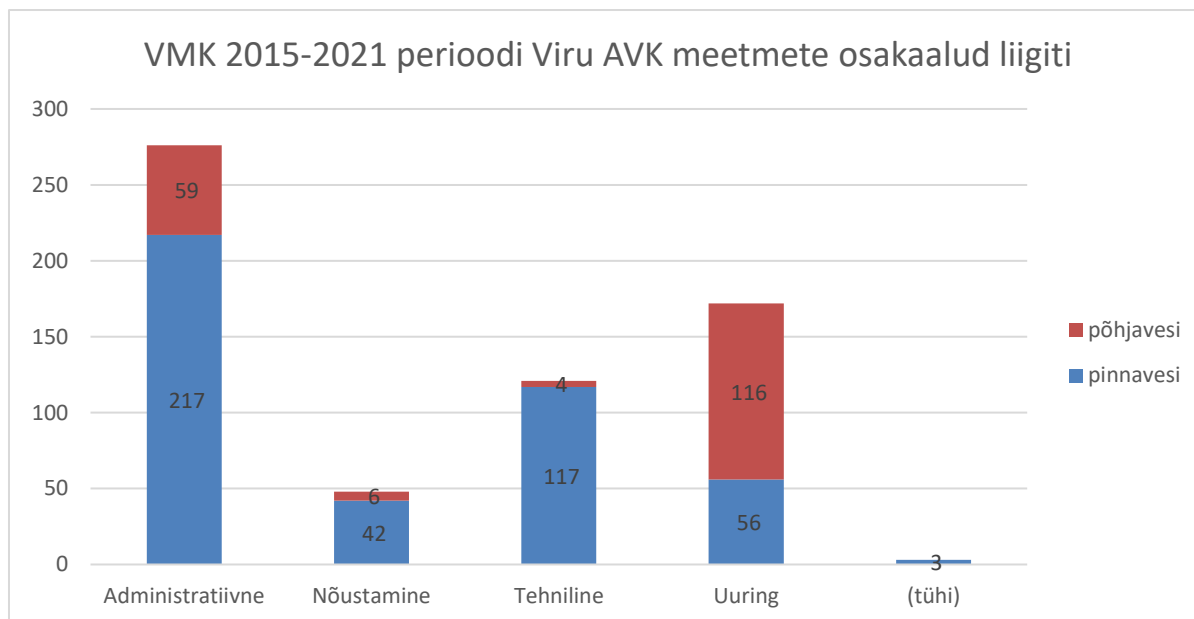
Veemajanduskava meetmeprogrammi 2015–2021 kohaselt jaotatakse meetmed rakendusvaldkonna põhjal liigiti järgmiselt:

- administratiivseteks (loastamine, järelevalve, õigusraamistik);
- tehnilisteks (ehituslikud, rakenduslikud tegevused);
- nõustavateks (nõustamine, koolitamine);
- uuringuteks (teaduslikud või rakenduslikud uuringud) (VMK MP 2015–2021).

Kõige enam on Viru alamvesikonnas administratiivseid meetmeid, pinna- ja põhjavee meetmeprogrammide peale kokku 276 meetet ehk 45% kõikidest põhja- ja pinnavee meetmetest.

Tabel 2: VMK 2015-2021 perioodi Viru AVK meetmete liigid

Reasildid	Loendus kogusummast rea nr
pinnavesi	435
Administratiivne	217
Nõustamine	42
Tehniline	117
Uuring	56
(tühi)	3
põhjavesi	185
Administratiivne	59
Nõustamine	6
Tehniline	4
Uuring	116
Üldkokkuvõte	620

Joonis 3 VMK 2015–2021 perioodi Viru alamvesikonna meetmete osakaalud liigiti: administratiivne, nõustamine tehniline, uuring ja muu.

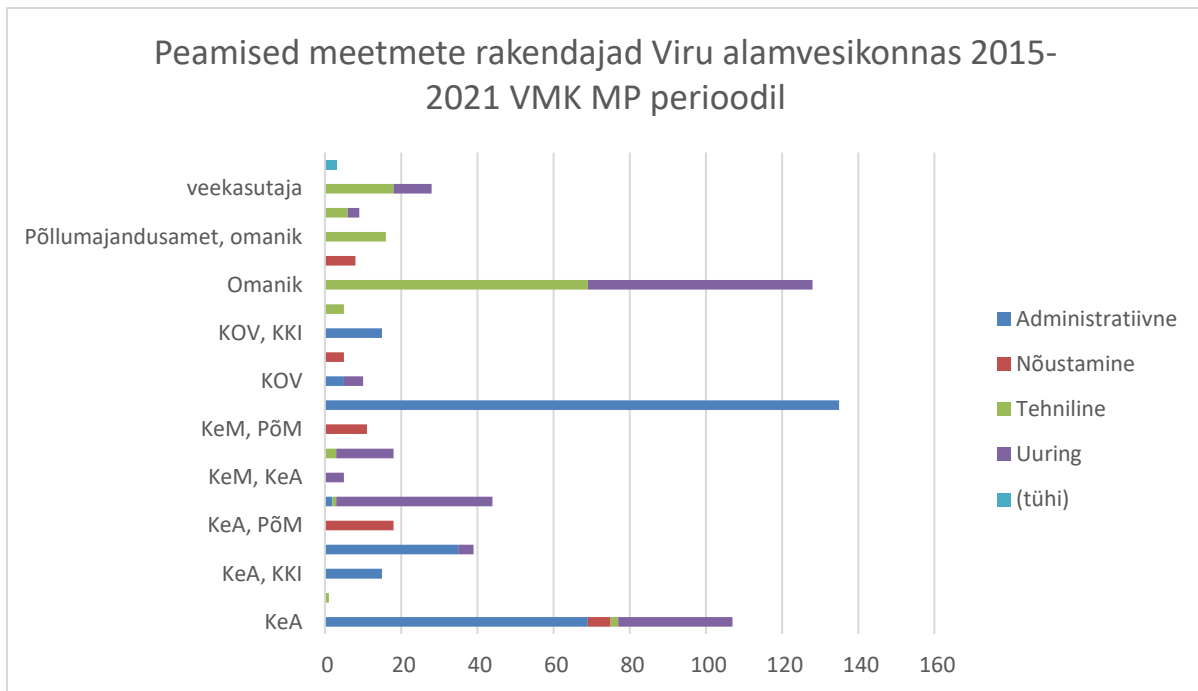
Pinnavee meetmeprogrammis oli Viru alamvesikonnas 3 KE06 meedet (vt joonis 4), millel ei olnud määratud meetme liiki ega rakendajat. Kõik need kolm meedet on ülevaate koostamisel märgitud staatusega “meede pole vajalik”.

Meetme kood	Meetme liigitus	Põhimeede/täiend	Meede	Rakendaja/poh
KE06			Toitainete sissekande ohjamine vooluveekogumite meetmete rakendamisega	
KE06			Veekogumi 1068200_3 meetmete rakendamine	
KE06			Toitainete sissekande ohjamine vooluveekogumite meetmete rakendamisega	

Joonis 4: Väljavõte VMK MP 2015-2021 rakendatuse ülevaatest, näitlikustamaks KE06 meedet.

Administratiivsete meetmete rakendajaks on peamiselt Keskkonnaamet sh endine Keskkonnainspeksioon². Teised rakendajad on KOvid (seotud 55 administratiivse meetme rakendamisega) ja KeM (seotud 2 administratiivse meetme rakendamisega). Üleüldiselt on peamiseks meetmete rakendajateks ametiasutused. Objekti omanikud ja veekasutajad on peamiselt rakendajateks tehnilistel ja uuringu meetmetel (vt joonis 5).

² Peale Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (Keskkonnaameti ja Keskkonnainspeksiooni ühendamine) jõustumist 01.01.2021 korraldati Keskkonnaamet ja Keskkonnainspeksioon ümber ning ühendati Keskkonnaametiks. Peale seaduse jõustumist jätkasid endis KKI inspektorid tööd KeA järelevalve osakonnas.

Joonis 5: Peamised meetmete rakendajad Viru alamvesikonnas 2015–2021 VMK MP perioodil

Viru alamvesikonnas on VMK meetmeprogrammi elluviimises osalenud kokku 13 institutsiooni. Sellest 10 institutsiooni vastutavad meetmete elluviimise eest nii pinna- kui ka põhjaveekogumite puhul. Need institutsioonid on Keskkonnaamet (KeA), Keskkonnaministeerium (KeM), Keskkonnainspektsioon (KKI), kohalikud omavalitsused (KOV), Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MeM), Maanteeamet, veekogude omanikud, Põllumajandus- ja Toiduamet (PMA), Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK) ning veekasutajad.

1.3. Ülevaade Viru AVK MP meetmete rakendatusest perioodil 2015-2021

1.3.1. Rakendatuse ülevaade pinna- ja põhjaveekogumite vaates

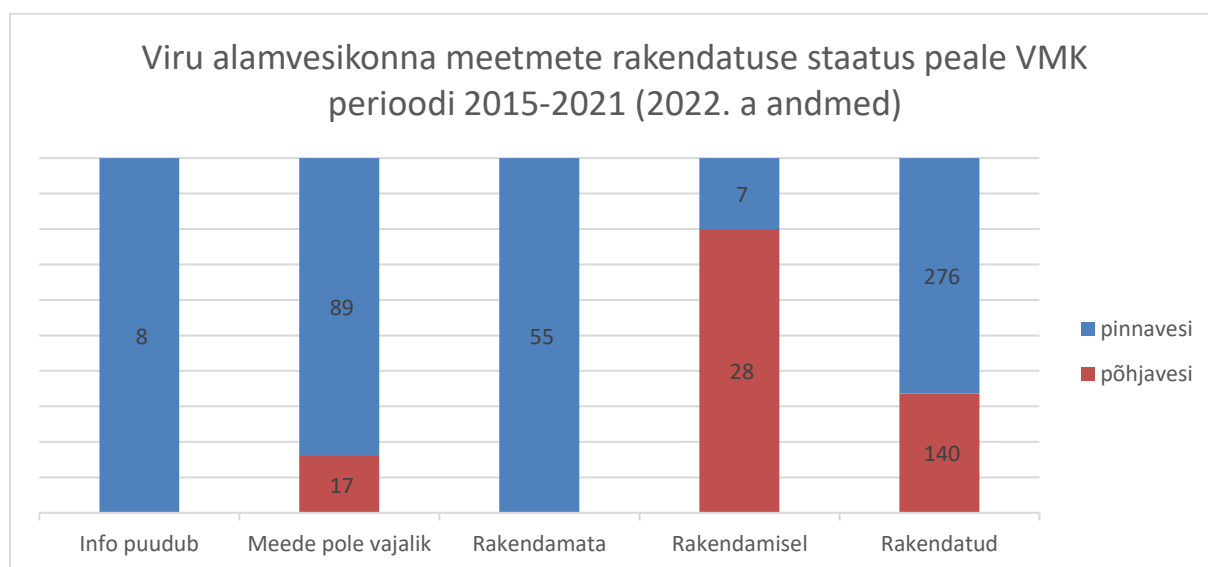
Meetmete rakendatuse ülevaate koostamiseks kogub Keskkonnaamet rakendajatelt teabe ja koondab selle ühtsesse MS Excel faili. Saadud andmete analüüsil koostab Keskkonnaamet veemajanduskomisjonile ülevaatamiseks ja kooskõlastamiseks VMK MP rakendamise ülevaate. Käesoleva töö raames on kasutatud 2022. aastal kooskõlastatud ülevaate andmeid Viru alamvesikonna kohta.

Ülevaate koostamisel anti meetmete rakendatusele staatused järgmiselt: info puudub, meede pole vajalik, rakendamata, rakendamisel, rakendatud.

Kõigist Viru alamvesikonna 620-st meetmest on rakendatud 416 meedet (67%). VMK MP-i lisa 1 nimetatud 435st pinnaveemeetmest on rakendatud 276 ehk 63% ja lisa 2 nimetatud 185st põhjaveemeetmest 140 ehk 76%.

Tabel 3: Viru alamvesikonna meetmete rakendatuse staatus peale VMK perioodi 2015-2021 (2022. a andmed)

Reasildid	Loendus kogusummast rea nr
Info puudub	8
pinnavesi	8
Meede pole vajalik	106
pinnavesi	89
põhjavesi	17
Rakendamata	55
pinnavesi	55
Rakendamisel	35
pinnavesi	7
põhjavesi	28
Rakendatud	416
pinnavesi	276
põhjavesi	140
Üldkokkuvõte	620

Joonis 6: Viru alamvesikonna meetmete rakendatuse andmed peale VMK perioodi 2015-2021 (2022. a andmed)

Meede pole vajalik määrati meetme staatuseks juhtudel, kui meetme eesmärk, vajadus või koormus on ära langenud. Näiteks tehnilised või järelevalve meetmed reoveepuhastist väljuva heitvee nõuetekohasuse saavutamiseks juhtudel kui puhasti ei tööta ja/või väljalask on likvideeritud. Põhjaveekogumitel esines uuringumeetmeid, mis märgiti mitte vajalikuks, kuna eelnevalt on juba erinevaid asjakohaseid uuringuid tehtud ja meetmega soovitud info on nendes olemas ja kättesaadav.

Staatuse "rakendamisel" märgiti nendel meetmetel, mille sihipärase rakendamise ja lahendamise tegeletakse, kuid erinevate asjaolude (kohtuprotsessi, menetlusprotsessid, lisateabe või projektide vajaduse ilmumine) tõttu ei ole jõutud lõplikult rakendada VMK 2015-2021 perioodi sees. Ka

põhjaveevarude hindamised on sellised, mille protsess võtab aega, ent kui varu hindamise aeg jäi VMK perioodi lõppu, siis meetmeprogrammi rakendatuse ülevaate koostamisel ei olnud võimalik veel meetet rakendatuks märkida. 28 meetet, ehk enamuse rakendamisel olevatest meetmetest on liigilt uuringu meetmed, mistõttu võib eeldada, et uue veemajanduskava perioodi alguseks on need ka rakendatud. Rakendamisele jäi ka üks administratiivne meede, kus seati täiendavaid loatingimusi Laviku paisu omanikule ning üks nõustamise meede toitainete bilansi koostamise alane nõustamine põllumajandustootjatele. Ülejäänud neli rakendamisel olevat meetet olid tehnilised, millest kaks seotud jääkreostuse likvideerimisega ja ülejäänud kaks reoveepuhasti heitveelasu nõuetega vastavusse viimiseks ja teine Loobu jõe hüdro-morfoloogilise struktuuri taastamistöödeks.

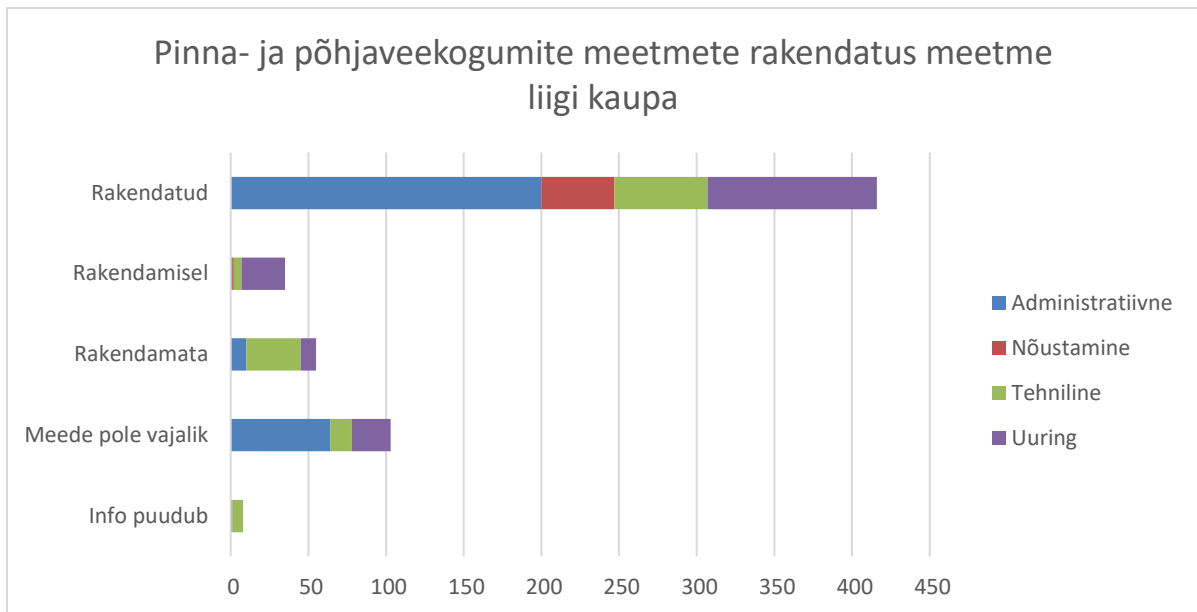
Üldiselt võib öelda, et rakendamata on jäänud 55 pinnavee meetet. Koos nende meetmetega, mille osas rakendamise info puudub, on rakendamata 63 pinnavee meetet. See on 10% kõikidest Viru AVK meetmetest ja 14% Viru AVK pinnavee meetmetest. See vastab ka VMK meetmeprogrammi rakendamise ülevaatele³, mille kohaselt kokku oli rakendamata 15% pinnavee ja 3% põhjavee meetmeid. Üldistatavalt võib öelda, et põhjaveemeetmete rakendamine oli Viru alamvesikonnas edukam võrreldes teiste vesikondadega.

1.3.2. Põhja – ja pinnaveekogumite meetmete rakendatuse ülevaade meetme liigi kaupa

Tabel 4: Meetmete rakendatuse staatus meetme liikide kaupa (Tabelis on nii pinna- kui põhjaveekogumite meetmed ja puudu 3 KE06 meetet, millel ei olnud määratud meetme liiki ega rakendajat)

Meetme staatus	Meetme liik			
	Administratiivne	Nõustamine	Tehniline	Uuring
Info puudub	1		7	
Meede pole vajalik	64		14	25
Rakendamata	10		35	10
Rakendamisel	1	1	5	28
Rakendatud	200	47	60	109
Üldkokkuvõte	276	48	121	172

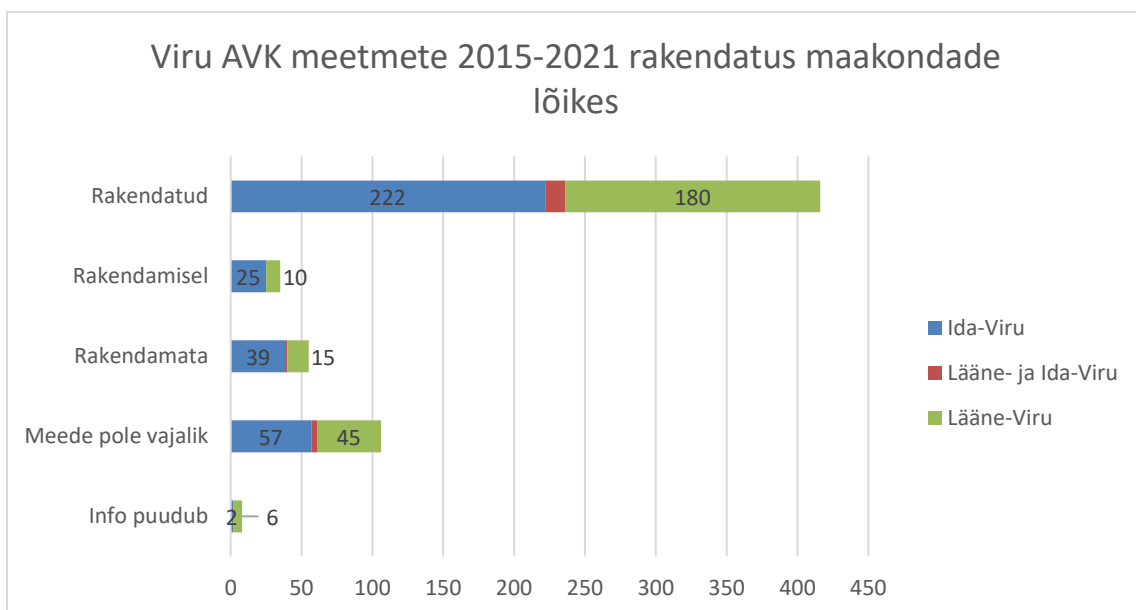
³Keskkonnaamet koostav Vees § 52 lg 6 alusel meetmeprogrammi rakendamise ülevaade, mis 2021. aastal hõlmas tervet VMK perioodi 2015-2021. Ülevaade on ülevaade ja selle lisafailid on kättesaadavad Keskkonnaameti kodulehel: [file:///sise.envir.ee/Kasutajad\\$/KA/48706265218/Downloads/VMK_%C3%BClevaade_seletuskiri%20\(4\).pdf](file:///sise.envir.ee/Kasutajad$/KA/48706265218/Downloads/VMK_%C3%BClevaade_seletuskiri%20(4).pdf)

Joonis 7: Meetmete rakendatuse staatus meetme liikide kaupa (puudu 3 KE06 meetet, millel ei olnud määratud meetme liiki ega rakendajat)

1.3.3. Viru AVK põhja- ja pinnaveekogumite rakendatuse ülevaade maakonniti

Kõige enam on rakendatud meetmeid Ida-Virumaal 222 meetet ehk 64% kõikidest (345st) Ida-Viru maakonna piiridesse jäävatest põhja- ja pinnavee meetmetest (vt joonis 8). Lääne-Virumaal rakendati 180 põhja- ja pinnavee meetet ehk 70% kõikidest (256st) Lääne-Viru maakonna territooriumile jäävatest meetmetest. Rakendamata jäi Ida-Virumaal 39 meetet ehk 11% Ida-Viru maakonna meetmetest ja Lääne-Virumaal 15 meetet ehk 6% meetmetest.

Joonis 8: Viru alamvesikonna meetmete rakendatus maakondade lõikes

2. Ülevaade LIFE IP CleanEST haaratud meetmetest ja nende rakendatusest

2.1. Ülevaade projekti seosest veemajanduskavaga

Viru alamvesikonnas läbiviidava LIFE IP CleanEST projekti eesmärgiks on läbi praktiliste tegevuste ja väiksemas mahus testimiste, saavutada oluliselt suurem integreeritus VMK efektiivseks rakendamiseks. Projekti keskne eesmärk seisneb tihedas seoses Eesti veemajanduskavaga, mille meetmeid rakendatakse Viru alamvesikonnas.

Kirde-Eesti territoorium, mis hõlmab 15% Eesti pindalast (umbes 7000 km²) ja mida asustab 15% riigi elanikkonnast, moodustab projekti peamise tegevusala. Projekti arendati välja teise VMK rakendamistsükli ajal (II tsükkel kestis aastatel 2015–2021) ning see toimib sisendina kolmanda tsükli perioodile (2021–2027), andes ka suunised neljandale tsüklile (2027–2033). LIFE IP CleanEST projektis rakendatakse 37% Ida-Eesti veemajanduskava meetmetest ning 100% Viru alamvesikonnale planeeritud meetmetest hinnatakse läbi suutlikkuse strateegia.

Projekti tegevus C.1 "VMKde strateegiline hindamine ja ettepanekud keskkonnanäesmärkide ja tegevuskavade koostamise meetodite täpsustamiseks" on suunatud VMK-le üldiselt ning tegevus C.4 "VMK ajakohastamise toetamine" on suunatud Viru alamvesikonna meetmetele. Tegevuse C.1 eesmärk on täpsustada tegevuskavades keskkonnanäesmärke. Tugimeetmes keskendutakse sellele, kuidas ajakohastada konkreetsete saasteainete meetodikat surve hindamiseks, ning esitatakse ettepanekud süsteemi ajakohastamiseks. Tegevus C.4 annab sisendi veemajanduskavade ajakohastamiseks ekspertvõrgustike, projektpartnerite koostöö ja metoodiliste uuenduste kaudu.

Oluline osa on olnud temaatiliste lahenduste testimine väiksemas mastaabis ja sellest saadud tulemuste ülekandmine kogu valdkonda. LIFE IP CleanEST meetmed toetavad Ida-Eesti vesikonna VMK meetmete ja seireprogrammide rakendamist Viru alamvesikonnas.

Mitmed tegevused projektis (nt karstialade jääkreostuskohtade tervendamine) on seotud nii põhja- kui pinnavee seisundi parandamisega. Projektis on ka mitmeid tegevusi, mida ei saa ühelegi veemajanduskava survegurile omistada.

Olulisemad tehnilised sekkumised on Erra jõe ja Kohtla-Nõmme endise rehvitahase jääkreostusest puhastamine, Pahnimäe jääkreostusobjekti pinnase tervendamine, Purtse jõel Püssi paisu uue lahenduse loomine ning Rakvere linna läbiva Soolikaoja terviklik tervendamine.

2.2. Ülevaade projekti LIFE IP CleanEST haaratud meetmetest

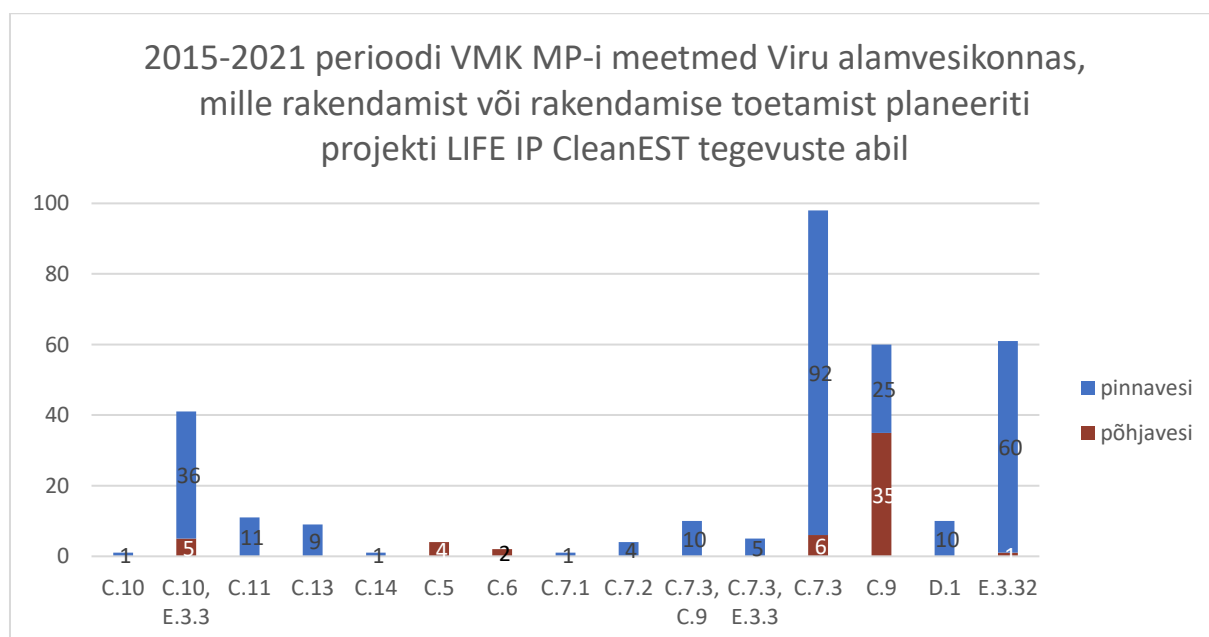
2.2.1. Projekti tegevustesse haaratud Viru AVK meetmed

Kõikidest 620 Viru alamvesikonna meetmetest 318 ehk 51,3% oli planeeritud rakendada või nende rakendamist otseselt toetada LIFE IP CleanEST projektist (vt tabel 5).

Tabel 5: LIFE IP CleanEST tegevused, millega on kavandatud rakendada või toetada Viru alamvesikonna 2015-2021 a meetmete rakendamist

LIFE IP CleanEST tegevuse kood	Meetmete arv, mille rakendamiseks või rakendamise toetamiseks LIFE IP CleanEST tegevus on suunatud
C.10	1
C.10, E.3.3	41
C.11	11
C.13	9
C.14	1
C.5	4
C.6	2
C.7.1	1
C.7.2	4
C.7.3	98
C.7.3, C.9	10
C.7.3, E.3.3	5
C.9	60
D.1	10
E.3.3	61
Üldkokkuvõte	318

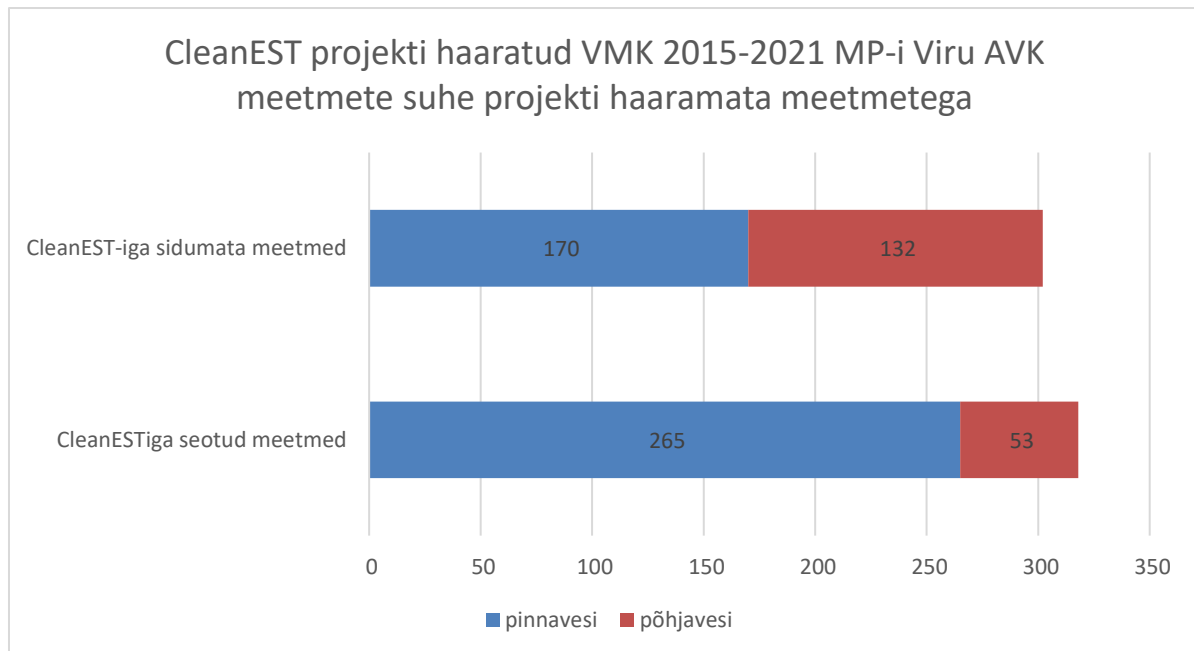
Pinnavee meetmeprogrammi 435st Viru alamvesikonna meetmest planeeriti 265 meetet ehk 60,9% (vt tabel 4/joonis 9) rakendada või nende rakendamist toetada projekti LIFE IP CleanEST raames. Ja põhjavee meetmeprogrammi 185st Viru alamvesikonna meetmest planeeriti projekti LIFE IP CleanEST raames rakendada või rakendamist toetada 53 meetet ehk 28,6%.

Joonis 9: Projekti LIFE IP CleanEST tegevused, mille raames planeeriti rakendada või toetada VMK MP 2015-2021 aastate Viru alamvesikonna meetmete rakendamist

2.2.2. Projekti tegevustesse hõlmatud Viru AVK meetmed põhja- ja pinnavee kogumite vaates

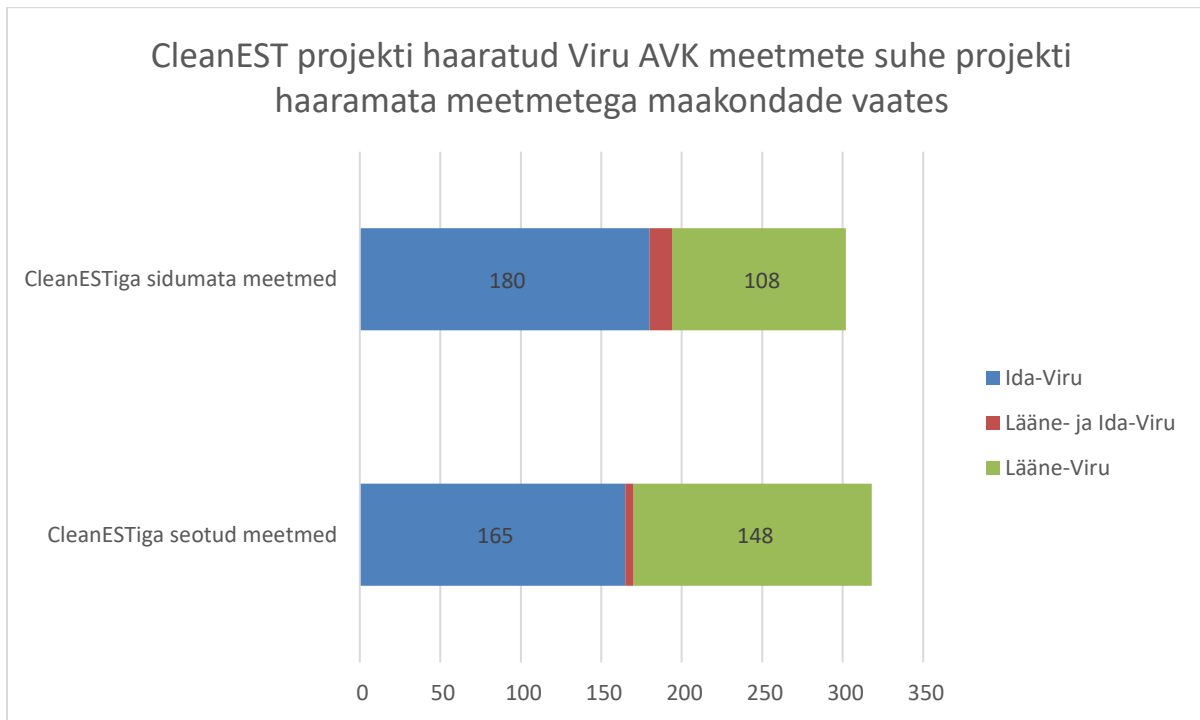
Projekti LIFE IP CleanEST tegevustesse haarati 265 ehk 61% pinnavee meetmetest ja 53 ehk 29% põhjavee meetmetest (vt joonis 10).

Joonis 10: VMK MP Viru alamvesikonna meetmed, mis on projekti seletuskirja kohaselt projekti tegevustesse haaratud ja projektiga planeeritud lahendada.

Pinnavee meetmeprogrammi puhul on enimate veekogumitega seotud meetmed suunatud paisude mõju vähendamisele (s.h kalade rändeteede avamine) ning põllumajandusliku hajukoormuse ohjamisele (s.h nii täiendav järelevalve õigusaktide nõuete täitmise osas kui rakenduslikud meetmed keskkonnasõbralike tootmisvõtete juurutamiseks), millele järgnevad reoveekäitlusega seonduvad tegevused.

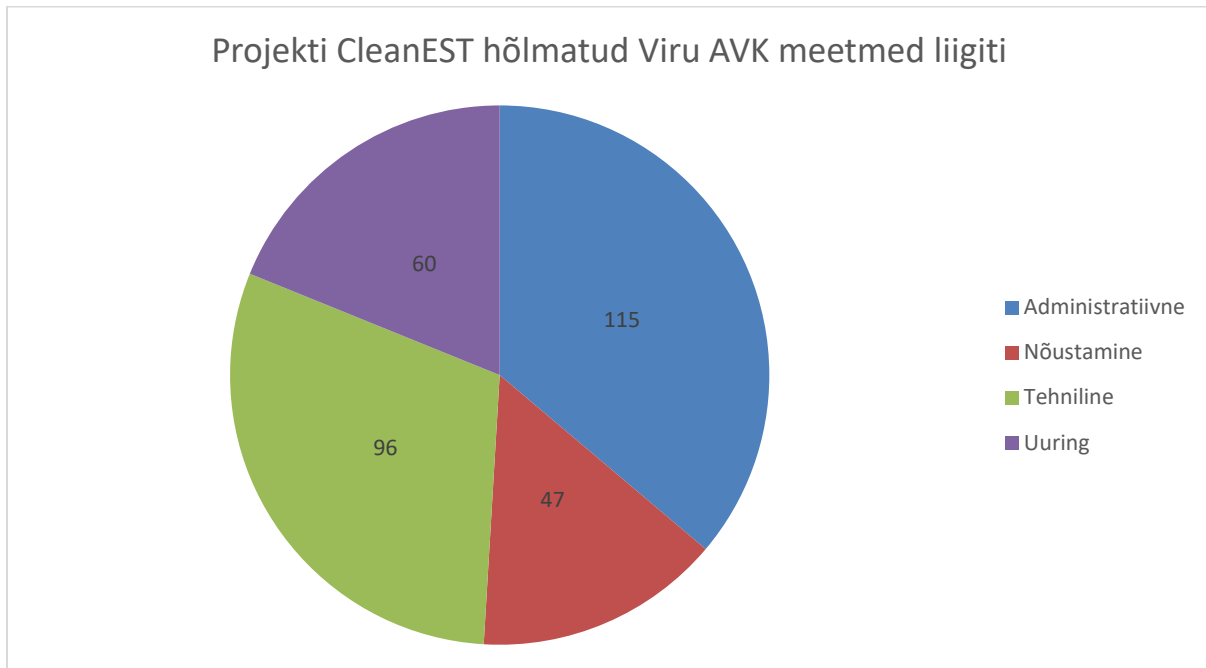
2.2.3. Projekti tegevustesse hõlmatud Viru AVK meetmed maakondade vaates

Joonis 11: LIFE IP CleanEST projekti haaratud Viru AVK meetmete suhe projekti haaramata meetmetega maakondade vaates

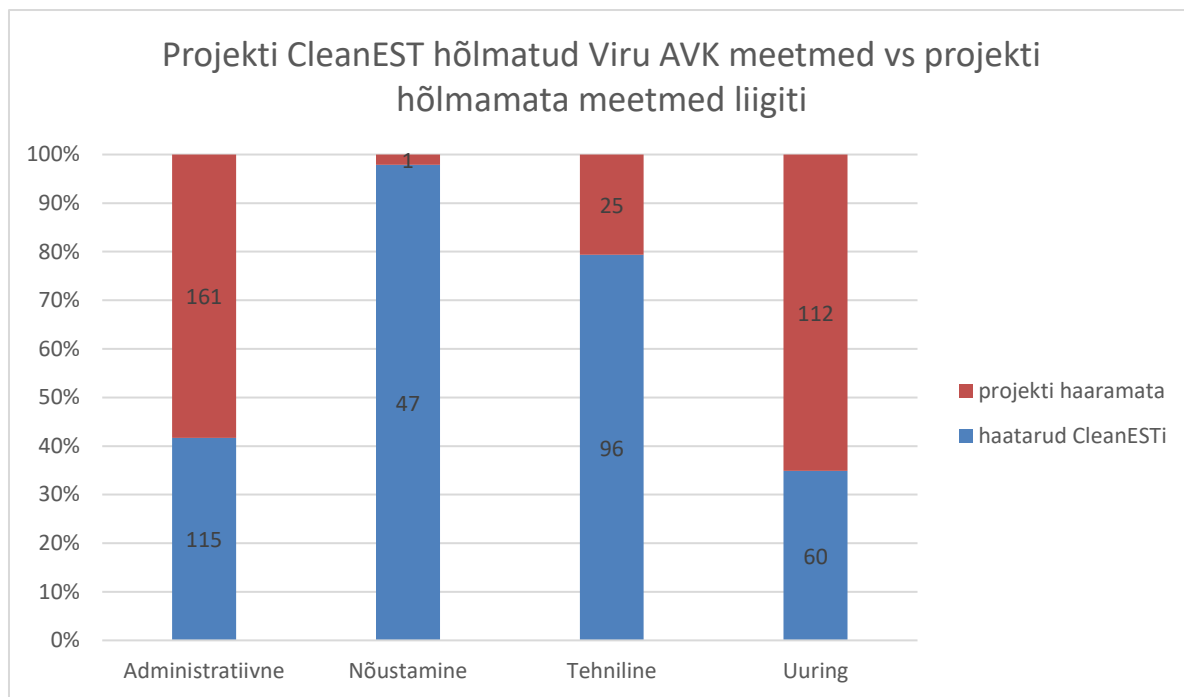
2.2.4. Projekti LIFE IP CleanEST hõlmatud meetmed liigiti

Projekti LIFE IP Cleanest hõlmatud 318st meetmest 115 ehk 36% oli administratiivseid meetmeid, 96 ehk 30% tehnilisi meetmeid, 60 ehk 19% uuringu meetmeid ja 47 ehk 15% nõustamise meetmeid (vt joonis 12).

Joonis 12: Projekti CleanEST hõlmatud Viru AVK meetmed liigiti

Kõikidest administratiivsetest meetmetest (276) hõlmati projekti 115 ehk 42% (vt joonis 13). Nõustamise 48st meetmest hõlmati projekti 98% meetmetest ehk 47 meetet. Kõikidest Viru alamvesikonna 121st tehnilisest meetmest hõlmati projekti 96 ehk 79% ning 172st uuringu meetmest 60 ehk 35%.

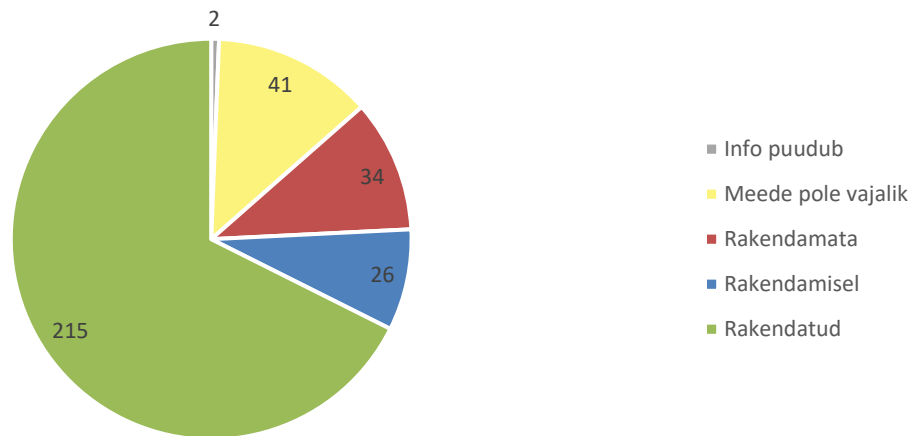

Joonis 13: Projekti CleanEST hõlmatud Viru AVK meetmed vs projekti hõlmamata meetmed liigiti (siit on puudu 3 KE06 meetet, millel ei olnud MP-s meetme liiki ega rakendajat määratud)

2.3. Ülevaade projekti LIFE IP CleanEST haaratud meetmete rakendatusest

Käesolevas peatükis antakse ülevaade nendest 318 meetme rakendatusest, mis olid projekti LIFE IP CleanEST projektitaotluse kohaselt kavas rakendada projekti tegevuste kaudu või mille rakendamist oli kavas projekti tegevustega toetada. Kõigist projekti haaratud meetmetest sai 2022. aastaks rakendatud 215 ehk 68% (vt joonis 14). Rakendamata jäi 34 meetet e 11% meetmetest.

CleanEST projekti haaratud meetmete rakendatuse staatus

Joonis 14: Viru alamvesikonna meetmetest projekti LIFE IP CleanEST haaratud 318. meetme rakendatuse staatus aastaks 2022.

2.3.1. LIFE IP CleanEST projekti hõlmatud meetmete rakendus pinna- ja põhjaveekogumites

Kõigist 53 projekti haaratud põhjavee meetmest on rakendatud 32 ehk 60%. Ülejäänud 40% põhjavee meetmetest olid jäänud rakendamisele (vt tabel 6). Kõik rakendamisel staatusega põhjavee meetmed on haaratud projekti CleanEST ja jäid rakendamisele seotuna tegevustega C.5, C.6, C.7.3 ja C.9. Tegevuse C.7.3 meetmed, kanti üle uue perioodi VMK MPI.

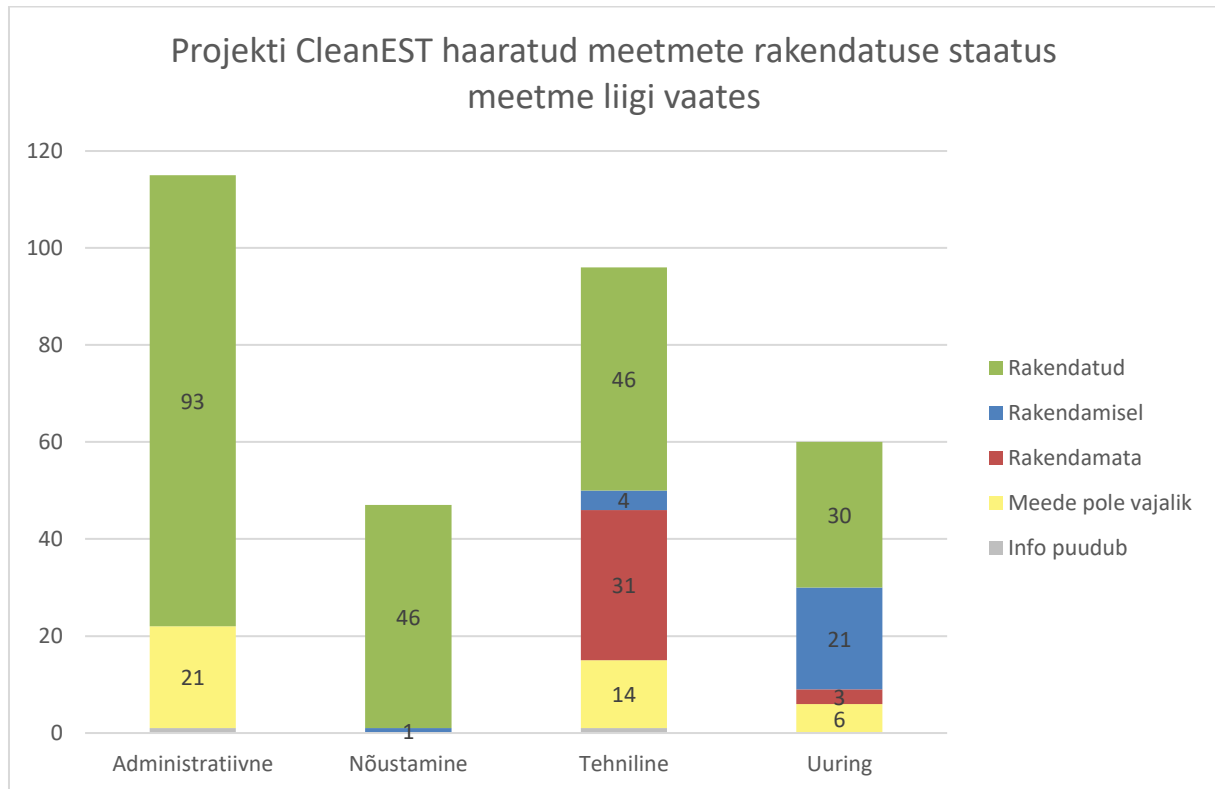
Tabel 6: Projekti LIFE IP CleanEST hõlmatud meetmete rakendus põhja- ja pinnaveekogumite vaates

Rakendatuse staatus	Loendus pinnavee meetmetest	Loendus põhjavee meetmetest
Info puudub	2	
Meede pole vajalik	41	
Rakendamata	34	
Rakendamisel	5	21
Rakendatud	183	32
Üldkokkuvõte	265	53

Kõigist 265 projekti haaratud pinnavee meetmest on rakendatud 183 ehk 69%.

2.3.2. LIFE IP CleanEST projekti hõlmatud meetmete rakendatus meetme liigiti

Kõikidest Viru alamvesikonna 276st administratiivsest meetmetest hõlmati projekti 115 meetet. Nendest rakendatud sai 93 meetet ehk 81% projekti haaratud administratiivsetest meetmetest (vt joonis 15).

Joonis 15: Projekti CleanEST haaratud meetmete rakendatuse staatus meetme liigi vaates (siit on puudu 3 KE06 meetet, millel ei olnud MPs määratud meetme liiki ega rakendajat)

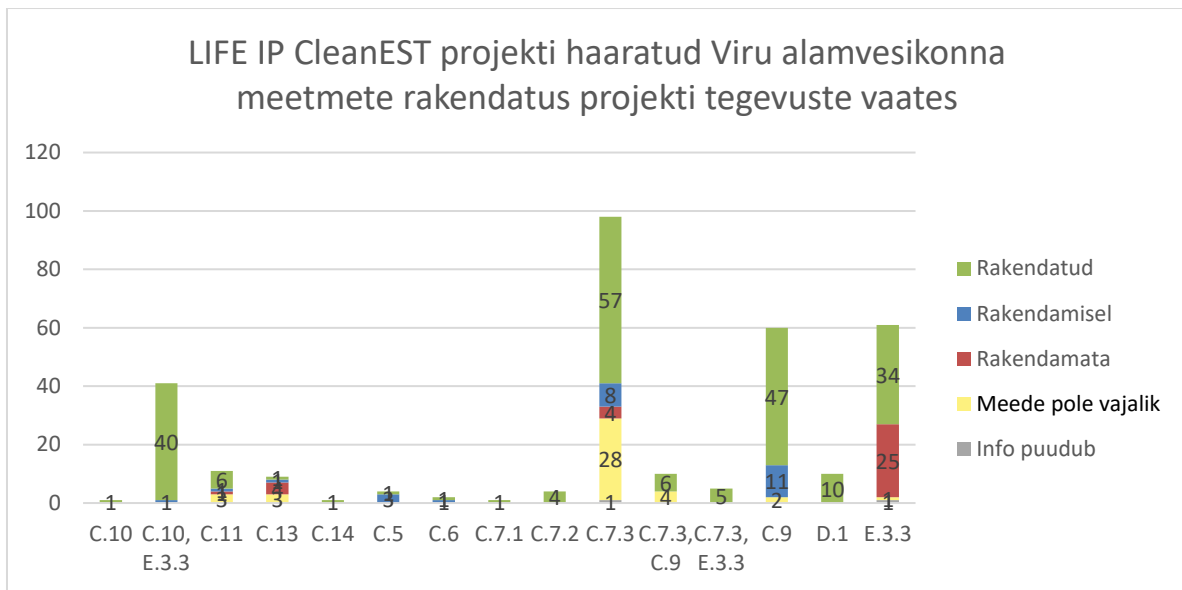
Kõikidest Viru alamvesikonna 48st nõustamise meetmest hõlmati projekti 47 meetet, millest rakendatud sai 46 meetet ehk 98%.

Kõikidest Viru alamvesikonna 121st tehnilisest meetmest hõlmati projekti 96 meetet, millest rakendatud sai 46 meetet ehk 48% meetmetest. Viru alamvesikonna kõikidest 172st uuringu meetmest hõlmati projekti 60, millest rakendati 2022. aastaks 30 meetet ehk 17% meetmetest.

2.3.3. LIFE IP CleanEST projekti hõlmatud meetmete rakendatus projekti tegevuste vaates

Kõige enam on rakendatud meetmeid projekti tegevuste C.10, C.9 ja C.7.3 raames, kus oli ka kõige enam meetmeid projekti tegevusse haaratud (vt joonis 16). Kõige enam, 25 meetet, jäi rakendamata tegevusse E.3.3 haaratud meetmetest. Kõik need rakendamata meetmed on pinnaveekogumitele suunatud tehnilised meetmed põllumajandusest tuleneva hajukoormuse vähendamiseks.

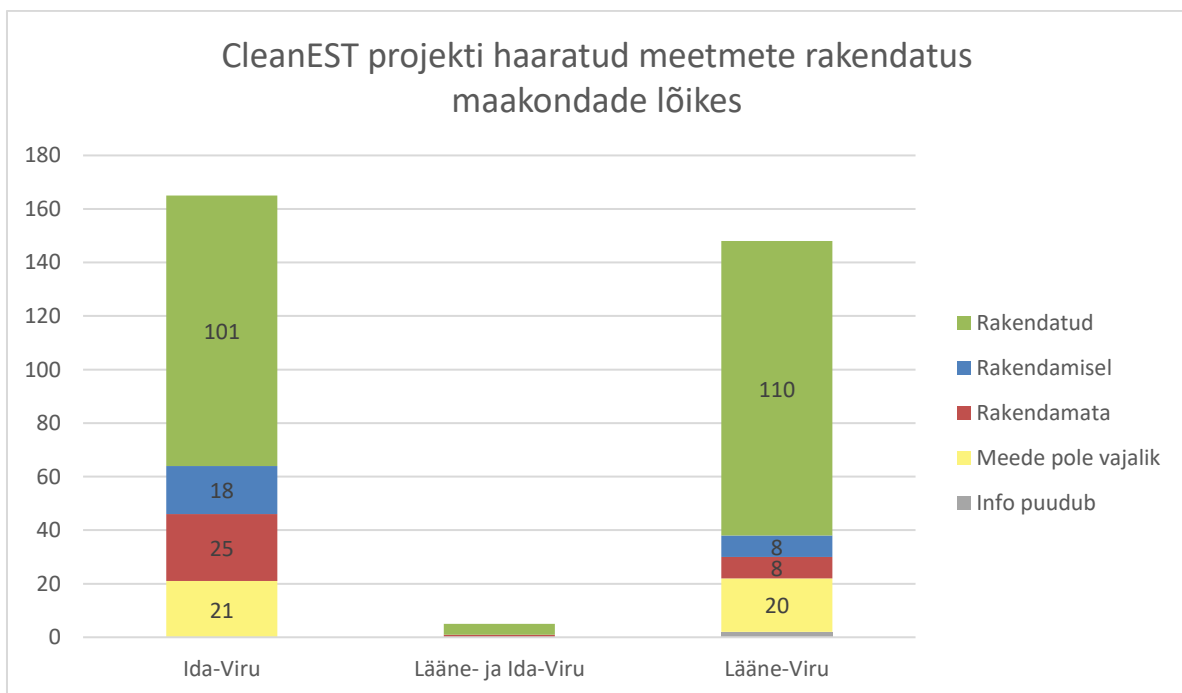

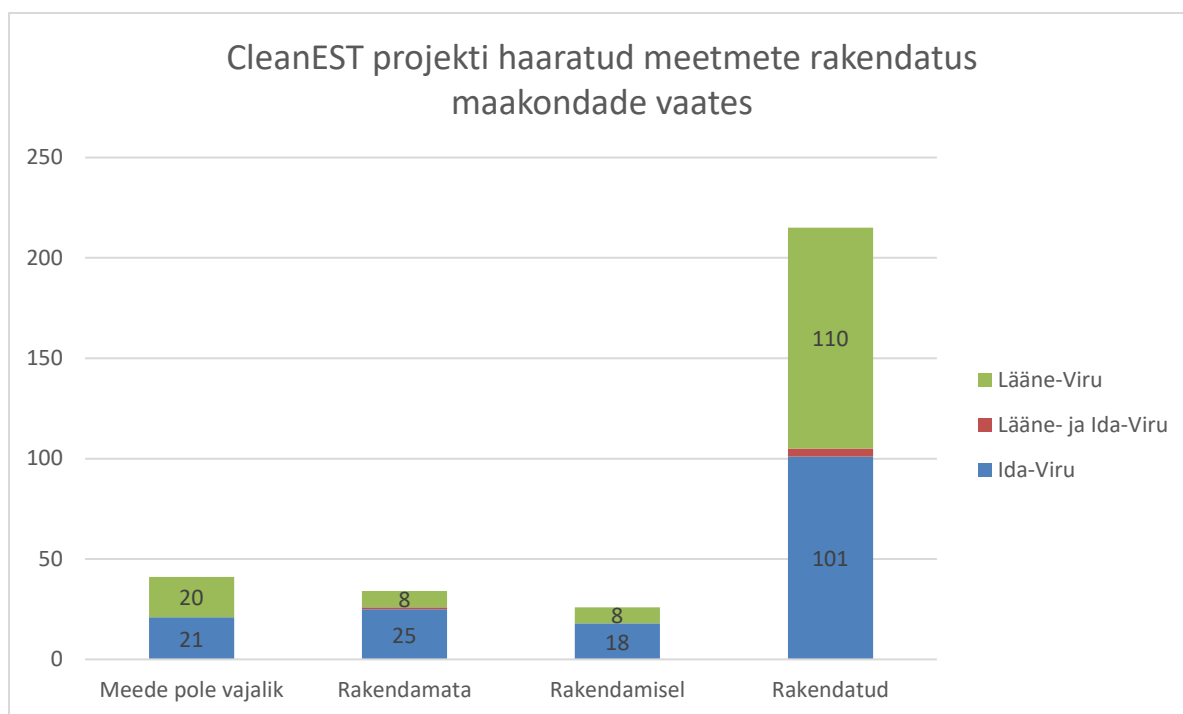
Joonis 16: Viru alamvesikonna meetmetest projekti LIFE IP CleanEST haaratud 318 meetme rakendatuse staatus aastaks 2022 projekti tegevuste vaates

2.3.4. LIFE IP CleanEST projekti hõlmatud meetmete rakendatus maakondade lõikes

Ida-Virumaakonna territooriumile jäävatest 345st meetmetest 165 meetet oli haaratud projekti CleanEST. Nendest rakendatud sai omakorda 101 ehk 61% projekti haaratud meetmetest (vt joonis 17).

Joonis 17: LIFE IP CleanEST projekti haaratud meetmete rakendatus maakondade lõikes

Joonis 18: LIFE IP CleanEST projekti haaratud meetmete rakendus maakondade vaates

Lääne-Viru maakonna territooriumile jäävast 256st meetmest 148 meetet oli haaratud projekti CleanEST. Nendest rakendatud sai omakorda 110 ehk 74% projekti haaratud meetmetest.

2.4. Kommunikatsioonitegevused

Kommunikatsiooniplaani eesmärk on toetada Ida-Eesti vesikonna veemajanduskava meetmete tõhusat rakendamist Viru alamvesikonnas. Plaan keskendub küsimustele, kuidas efektiivselt suhelda erinevate valdkondade rakendajatega, millist teavet nad vajavad ning milliseid allikaid nad eelistavad.

Kommunikatsiooniplaani eesmärk ja tegevused aitavad tagada, et kõik olulised osapooled saavad vajalikku teavet VMK meetmete kohta, on motiveeritud ja valmis neid rakendama ning edendavad koostööd erinevate valdkondade rakendajate vahel. Samuti annab see sisendit suutlikkuse strateegia koostamiseks, juhatahes suhtlemise vajalike vahendite ja kanalite valikul vastavalt olukorrale ja sihtrühmale.

Tegevus E.3, mis hõlmab vesikonna majandamiskava rakendajate vahelist suhtlust ja teabevahetust, hõlmab erinevaid meetmeid, mis on suunatud kõikidele Viru alamvesikonna sihtrühmadele, sealhulgas riigiasutustele, kohalikele omavalitsustele, hüdroenergiatootjatele, kaevandajatele, põllumajandustootjatele ja teistele. Tegevused keskenduvad üldise teabe jagamisele veemajanduskava rakendamise kohta, parimate praktikate tutvustamisele, kohustuste meeldetuletamisele ning sihtrühmade kaasamisele ümarlaudadel, töötubades, koolitustel ja projektimeeskonna nõustamisvõimaluste kasutamisel.

Tegevuste raames planeeritud kommunikatsioonil oli oluline ja ulatuslik roll veemajanduskava meetmete rakendamise taustal. Nende tegevuste eesmärk ei piirdunud ainult erinevate osapoolte ühendamise, vaid samuti toimisid nad olulise tugipunktina veemajanduskava meetmete edukal elluviimisel. Üritused innustasid ja motiveerisid neid, kes on seotud veemajanduskava meetmete

rakendamisega, tagades nende mõistmise meetmete olulisusest ning nende aktiivse osaluse nende elluviimises.

Tegevused soodustasid ka osapoolte vahelist suhtlust, teabe jagamist ja kogemuste vahetamist. See oli eriti oluline, arvestades veemajanduskava meetmete rakendamisega kaasnevate mitmete keerukate aspektide ja väljakutsete olemasolu. Teadmiste ja kogemuste jagamine võimaldas osapooltel õppida üksteise edusammudest ja lahendustest ning leida ühiselt viise tekkinud takistuste ületamiseks.

Lisaks motiveerimisele ja teadmiste jagamisele mängisid need olulist rolli lisaressursside kaasamisel. Veemajanduskava meetmete elluviimine võib nõuda täiendavate finants- ja muude ressursside kasutuselevõttu. Üritused pakkusid võimalust luua kontakte ja suhteid, mis aitasid kaasa lisaressursside mobiliseerimisele meetmeprogrammi kavandatud tegevuste jaoks, hõlmates nii rahaliste vahendite kui ka ekspertteadmiste kaasamist.

Kokkuvõttes oli nende kommunikatsioonitegevuste peamine eesmärk toetada veemajanduskava meetmete tõhusat rakendamist. Osapoolte motiveerimise, teabevahetuse ja kogemuste jagamise kaudu ning lisaressursside kaasamise abil aitasid need üritused luua soodsat keskkonda, kus veemajanduskava meetmed said edukalt ellu viidud. Sellega aitasid need üritused kaasa veemajanduskava üldisele edu saavutamisele ja tagasid meetmete eesmärkide täitmise keskkonna suutlikkuse ja jätkusuutlikkuse seisukohast.

2.5. Institutsionaalse suutlikkuse suurendamise strateegia

Institutsionaalse suutlikkuse suurendamise strateegia, mille koostamine leidis aset esimeses etapis, rajaneb 2015-2021 veemajanduskava (VMK) meetmetel. Andmekogumine viidi ellu perioodil 2020-2021 läbi küsitluse, mille raames intervjueriti 10 VMK rakendajat.

Projektis loodud suutlikkuse strateegia peamiseks eesmärgiks on pakkuda selgeid juhiseid ja suuniseid VMK rakendajate motiveerimiseks ja kaasamiseks, eesmärgiga tõhusalt viia ellu VMK meetmeid. VMK meetmete rakendamise eest Viru alamvesikonnas vastutavad kohalikud omavalitsused (KOV-d), kelle suutlikkust hinnati põhjalikult strateegia koostamise protsessi käigus.

Strateegias on ette nähtud meetmete süsteem institutsioonide oskuste ja võimete arendamiseks, et ületada takistusi, mis võivad takistada spiraalkõiteseadiste meetmete tõhusat rakendamist. Strateegia on universaalne, võimaldades selle kasutamist VMK meetmeprogrammide edukaks elluviimiseks kõikides vesikondades ning teatud kohanduste abil ka teiste meetmeprogrammide ja sihtrühmade puhul. Suutlikkuse strateegia rakendamine toimub Viru alamvesikonna VMK töögrupi, Viru alamvesikonna VMK tugiisiku ning koolituste ja seminaride kaudu. Strateegias ette nähtud koolitused hõlmavad teabe jagamist VMK rakendajate vahel, spetsiifilisi nõustamistegevusi veemajanduskava rakendamise oskuste tõstmiseks ning põllumajandustootjate koolitusprogrammi väljatöötamist ja läbiviimist.

2.6. Tugiteenused

Tugiteenuste arendamine on LIFE IP CleanEST projekti raames oluline algatus, mille eesmärk on tugevdada kohalikul tasandil veemajanduskava rakendamise võrgustikku Ida-Eesti vesikonnas. Selle initsiatiivi eesmärk on parandada VMK meetmete igapäevast rakendamist, toetades informatsiooni

haldamist, suhtlemist ja nõustamist nendele isikutele, kes on seotud VMK meetmete elluviimisega. Lisaks koordineeritakse tugiteenuste abil täiendavate ressursside kaasamist VMK meetmete rakendamiseks ning aidatakse projektitaotlejatel leida täiendavat rahastust.

LIFE IP CleanEST projekti raames on Keskkonnaameti poolt alates 2019. aastast töötav spetsialist mänginud olulist rolli tugiteenuste arendamisel. Alates 2020. aastast täidab ta projektis VMK tugiisiku rolli. Tugispetsialisti ülesanneteks kuulub kohalike omavalitsuste ja kodanikuühenduste nõustamine veemajandusalastes küsimustes, abi veemajanduskavade teabe kasutamisel planeeringute ja arengukavade koostamisel ning osalemine veemajandusega seotud otsuste tegemisel. Lisaks toetatakse ettevõtjaid taotluste koostamisel ja keskkonnakaitsealaste tegevuste planeerimisel ning jagatakse teavet parimate veemajanduslike ja looduskasutuse praktikate kohta. LIFE IP CleanEST projekti raames koostatud juhendmaterjalide levitamine avalikkusele ja osalemine koolituste korraldamisel kuuluvad samuti tugispetsialisti ülesannete hulka. Lisaks selgitatakse veemajanduskavade eesmärke ja elluviimist ning osaletakse veekeskkonnale mõju avaldavate projektide keskkonnamõju hindamise protsessis. Tugiteenuste arendamise tegevused, sealhulgas tugispetsialisti tegevus, on planeeritud kogu LIFE IP CleanEST projekti perioodiks.

3. Täiendavate vahendite allikad ja summad

Alates LIFE IP CleanEST projekti algusest 01.01.2019 kuni 31.12.2022 kaasati täiendavat rahastust summas 138 055 189 €. Summa on perioodide ülene, sest projekti luues arvestati sisse ka enne aastat 2019 rahastatud projektid ning perioodi sisse on arvestatud ka alates 2019 rahastatud projektid, mis jätkuvad peale 2022 aasta lõppu. Rahastus ei hõlma vaid Viru alamvesikonna meetmete rakendamist, vaid projektidesse võib olla kaasatud ka Ida-Eesti meetmeid, vesikonnaüleseid meetmeid või on kaasatud teisi veekogude tervendamist toetavaid tegevusi, mis otseselt tehnilist meetet ei rakenda. Kokku on kaasnevateks projektideks kaardistatud 116 projekti, mille seas on erineva maksumusega (tuhandest eurost sadade miljoniteni), kestvuse ja tüübiga projekte

Projektile eelnevalt ning projekti alguses olid kaasnevad projektid objektipõhise iseloomuga ning rahastatud SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse (SA KIK) keskkonnaprogrammi veemajanduse allprogrammist või Ühtekuuluvusfondist (ÜF). Projektide rahastusallikad on LIFE IP CleanEST projekti rakendamise perioodi jooksul liikunud objektipõhiselt võrgustikprojektidele (nt LIFE, Interreg, Horizon) või mahukamatele valdkondlikele meetmetele, millesse on hõlmatud laiem partnerring ning kus veemajanduskava meetmeid käsitletakse laiemalt või ka teemapõhiselt näiteks linnaliste asumite kliimamuutustega kohanemise vaates.

3.1. Ülevaade kaasnevatest projektidest

3.1.1. Jääkreostusobjektide ohutustamine

Jääkreostus on projekti Ida-Virumaa tööstuspiirkonna tõttu projektile enim iseloomulik veekogumite seisundi mõjutaja. Purtse jõgi koos lisajõgedega on projekti fookuspiirkond Viru alamvesikonna idapoolses osas, mis ajaloolise tööstusreostuse tõttu vajab terviklikku lähenemist. Projekt "Purtse, Kohtla ja Erra jõe ohutustamine ning jõekallaste puhastamine ohtlikest ainetest" on koosmõjus tegevus LIFE IP CleanEST projekti C.14 "Erra jõe jääkreostuse likvideerimisega". Projekti rahastati ühtekuuluvusfondist, selle maksumus 21 miljonit eurot. Projekti rakendati perioodil 2018–2022. Projekti käigus puhastati 12,6 km ulatuses vana jõesängi, ohustustati 14 ha suurune fenoolisoo ala, rajati 7,5 km ulatuses uut jõesängi, eemaldati Kohtla jõest 77 000 m³ reostunud pinnast ja setteid, eemaldati Purtse jõest 9700 m³ resotunud pinnast ja setteid, rajati 7,5 km möödavoolukraave ning rajati 13,5 km ulatuses vajalikke juurdepääsuteid.

Lüganuse vallas Maidlas tehtid Kastani tänava jääkreostuse uuring. Peamine järelendus on, et reostusnäitaja on alla tööstusmaa piirnormi ning puhastustöid ei ole vaja. Objekt on seotud Purtse jõega ning reostus likvideeriti Purtse jõe puhastamise käigus. Rahastati SA KIK keskkonnaprogrammist, maksumus 5160 eurot.

Aseri Mere tänava jääkreostusobjektlikvideeriti 97 000 tonni masuuti ning 14 000 tonni õli. Objekt on seotud Purtse jõega ning vajab jätkutöid. Rahastaja SA KIK keskkonnaprogramm, maksumus 440 894 eurot.

3.1.2. Kohtkäitlus

Kohtkäitluse projekte on kaasatud projektide nimekirja hõlmatud kõige enam. Valdavalt on need väiksemad ühe objekti põhised reoveepuhasti rekonstrueerimisprojektid, mida rahastab SA KIK, ent on ka laiemad hõlmatusega Ühtekuuluvusfondi projekt ning kaks Interregi projekti. Kogumaksumus hinnanguliselt 100 000 000 eurot.

3.1.3. Rändetakistused

Rändetaktituste kaasnevaid projekte rahastatakse nii SA KIKi keskkonnaprogrammist kui on Viru alamvesikonna objekte kaasatud ka meetme "Vooluveekogude tervendamine (kalade rändetingimuste tagamine lõhejõgedele rajatud paisudel)", mida rahastatakse ÜFist ja SA KIK keskkonnaprogrammist kogumaksumusega 1 780 000 eurot. Sellest meetmest jäävad projekti piirkonda Selja jõe Varangu pais ning Läsna jõe rändetakistus. Näiteks SA KIK keskkonnaprogrammist rahastati Venevere paisu avamist 317 848,84 euroga.

3.1.4. Põhjaveeprojektid

Põhjaveeuuringuid on valdavalt rahastatud ETAGi teadusrahastusest. Näiteks „Põhjavees esineva põllumajandusliku nitraadi reostuse geokeemiline areng ja vanus ning selle mõju põhjaveest sõltuvate pinnaveekogude seisundile“, kestvus 2020–2022 ning maksumus 96 222 eurot, tuvastas nitraadireostuse allikad. Projekti tulemused aitavad paremini mõista toitainete päritolu ning põhjavee liikumisel ja vooluveekogudesse jõudmisel toimuvaid protsesse ning seeläbi aitavad kaasa tulevaste meetmete planeerimisele põhjaveekogumi nr. 15 seisundi parandamiseks. "Ordoviitsiumi Ida-Viru põlevkivibasseini ja Ida-Viru põhjaveekogumi omavahelise seose väljaselgitamine ohtlike ainete koormusallikate ja päritolu kaudu", rahastab SA KIK, maksumus 74 401 eurot, aitas mõista ohtlike ainete sisalduse suurenemise põhjuseid põhjavees.

3.1.1 Muud veekvaliteedi uuringud

Rahastati erinevaid veekvaliteedi uuringuid. Näiteks Läänemere tuura asurkonna taastamise uuringud Narva jões, rahastaja SA KIK, maksumus 29 000 eurot.

3.1.2 LIFE IP CleanESTist väljakasvanud kaasneva projekti algatus

2021. aastal algatati LIFE IP CleanESTi partnerite Keskkonnaministeeriumi, Rakvere linna ja Tallinna Tehnikaülikooli koostöös LIFE projekt "*Developing and demonstrating portfolio of nature based and smart solutions for improving urban climate resilience in Latvia and Estonia*". Projekti juhib Viimsi Vallavalitsus, projektis on 18 partnerit ning tegeldakse linnaliste asumite kliimakindluse tagamisega valingvihmade olukorras. Projekt kasvas välja LIFE IP CleanESTi Rakvere linna Soolikaoja alamjooksu uuringust ja projektist, mille realiseerimisele otsiti järgmist rahastusallikat. Samuti on projekti kaasatud Narva linn, kes kohtkäitluse parandamiseks teeb Kudruküla piirkonnas sadevee taaskasutuse

demoprojekti. Projekti maksumus on 5 000 000 eurot, rahastab Euroopa Komisjoni LIFE programm. Kestvus 2022 oktoober kuni 2027 detsember.

3.2 LIFE IP CleanEST projekti kaasnevad projektide täpsem informatsioon

LIFE IP CleanESTi kaasnevaid projektide nimekiri ning rahastusallikate statistika ja kaasatus on kirjas projekti I faasi (2019–2020) ning II faasi (2021–2022) aruandes. I faasi aruanne on leitav Kliimaministeeriumi avalikust dokumendiregistrist [siit](#) ning II faasi aruandega on võimalik tutvuda pöördudes aadressil cleanest@kliimaministeerium.ee

4. Järeldused ja soovitused

Meetmeprogrammi rakendamise vahehindangute põhjal võib kokkuvõtlikult väljendada, et eelmises meetmeprogrammis sätestatud tegevused on üldiselt edukalt ellu viidud. Siiski tuleb rõhutada, et enamuse neist meetmetest on suunatud püsiva (hajukoormus) või järkjärgulise (punktikoormusallikad) rakendamise jätkumisele ka uues veemajandusperioodis. Tähelepanu vajab eelkõige tegevuste prioriteetide seadmine ja suunamine veekogudele, mille seisund vajab paranemist.

Eesti haldusvõimekus ja rahalised vahendid ei võimalda hinnata tänast hulka kogumeid kvaliteediga, mis tegelikult annaks võimaluse tõhusalt meetmeid planeerida ja inimõju keskkonnale vähendada

kokkuvõttes on perioodi 2015–2021 meetmeprogrammis toodud meetmete rakendamise kontrollimine kohati keerukas, teatud meetmetüüpide puhul ei ole võimalik tuvastada, millise kogumi valgalal on meedet rakendatud. Meetmete rakendamise raskendatud kontrollimise tõttu ei pruugi kõik andmed Keskkonnaametini jõuda ning seetõttu võib olla rakendatud rohkem meetmeid, kui Keskkonnaameti ülevaadetes on kajastatud.

Esimese etapi eesmärgiks oli vaadata üle peamised murekohad, mis on varasemalt takistanud VMK-des rakendatavate meetmete valikuid, tõhususe hindamist ja tehnilist rakendamist. Projekti koostamise käigus seati eesmärgiks oluliselt tõhustada VMK meetmete rakendamist Eestis Probleemaatiliste aspektidena tuvastati, et VMK rakendajad ei pruugi alati omada piisavat arusaama VMK eesmärkidest. Lisaks võib esineda nende teadmistes lünki seoses kohustustega, mis tulenevad VMK-st ja sellega seotud meetmeprogrammist. Informatsiooni vahetus VMK rakendajate vahel ei ole korrapärane ning toimus minimaalses ulatuses. Samuti jõuti LIFE IP CleanEST projektis järeldusele, et Keskkonnaministeerium ei ole olnud tõhusalt kaasatud VMK meetmeprogrammi koordineerimisse kõigi asjaomaste VMK rakendajate seas.

Projekti koostamise käigus ilmnis mitmeid väljakutseid, näiteks VMK rakendajate piiratud arusaam VMK eesmärkidest ning nende teadmiste puudulikkus VMK-st tulenevate kohustuste osas. Samuti oli probleemiks ebapiisav ja ebaregulaarne informatsiooni vahetus VMK rakendajate vahel ning Keskkonnaministeeriumi vähene kaasatus VMK meetmeprogrammi koordineerimisel erinevate VMK rakendajate hulgas. Tõusetusid olulised uurimisküsimused seoses tõhusa kommunikatsiooni, vajaliku informatsiooni, infoallikate eelistuste ja tehniliste probleemidega, millega VMK rakendajad kokku puutusid ning kuidas neid edukalt lahendada.

Projekti käigus tõusetusid mitmed olulised küsimused: kuidas tõhusalt suhelda erinevate VMK rakendajate vahel, millist laadi informatsiooni nad vajavad, milliseid allikaid nad eelistavad kasutada informatsiooni hankimiseks, milliste tehniliste probleemidega nad silmitsi seisavad ning kuidas neid edukalt lahendavad.

Selleks, et aru saada, kas rakendatud meetmetel ka reaalselt mõju on olnud, tuleb ka meetmete endi mõju hinnata, võttes aga samal ajal arvesse meetmete mõju survele ja seisundile ning inimtegevusele. Kuna projekt sai alguse aastal 2019, siis on keeruline hetkel öelda, mis mõju on meetmetel olnud, kuna meetmete mõju avaldub alles pikema aja jooksul.

Kokkuvõte

Viru AVKs oli VMK MP 2015-2021 perioodil rakendamiseks 435 pinnavee ja 185 põhjavee meetet, kokku 620 meetet. Nendest LIFE IP CleanEST projekti hõlmati 318 meetet (265 pinnavee ja 53 põhjavee meetet) ehk 51% meetmetest.

Viru alamvesikonnas rakendati 2022. aastaks ehk veemajanduskava perioodi 2015–2021 lõpuks 276 (63%) pinnavee ja 140 (76%) põhjavee meetet – kokku 416 meetet ehk 67% kõikidest pinna- ja põhjavee meetmetest. Rakendamata jäi Viru alamvesikonnas 55 pinnavee meetet ehk 9% kõikidest Viru alamvesikonna pinna- ja põhjavee meetmetest ning 13% kõikidest pinnavee meetmetest.

Projekti LIFE IP CleanEST hõlmati 265 pinnavee meetet, mis on 61% kõikidest Viru alamvesikonna pinnavee meetmetest. Nendest rakendatud sai 183 meetet, mis on 69% kõikidest projekti hõlmatud pinnavee meetmetest. Arvestades, et projekti haaramata 170st pinnavee meetmest sai rakendatud 93 meetet ehk 55% meetmetest, siis joonistus pinnavee meetmete rakendatuse analüüsil välja kerge edu projekti haaratud meetmete rakendamisel.

Projekti LIFE IP CleanEST hõlmati 53 põhjavee meetet, mis on 29% kõikidest Viru alamvesikonna põhjavee meetmetest. Nendest rakendatud sai 32 meetet, mis on 60% kõikidest projekti hõlmatud põhjavee meetmetest. Arvestades, et projekti haaramata 132st põhjavee meetmest sai rakendatud 108 meetet ehk 82% meetmetest, siis põhjavee meetmete rakendamisel projektist saadavat eelist välja ei joonistunud. Samas tuleb põhjavee meetmete puhul arvestada, et projekti oli haaratud palju meetmeid, mis olid nõ põhjaveekogumi ülesed ja meetmeprogrammis kirjas ühe reana, samas kui palju rakendatud põhjaveemeetmeid, mis ei olnud projekti haaratud, olid seotud kindla objekti või asukohaga (põhjaveevarude hindamised või seired kindlast puurkaevust).

Üleüldiselt rakendati Viru alamvesikonnas kokku 67% pinna ja põhjavee meetmetest ning projekti LIFE IP CleanEST haaratud meetmetest 68%. Kõikidest Viru alamvesikonn meetmetest jäi rakendamata 55 meetet ehk 9% kõikidest meetmetest. LIFE IP CleanESTi haaratud meetmetest jäi rakendamata 26 meetet ehk 11% meetmetest.